

TUSAGASSIORFINNUT NALUNAARUT

Juulip 8-at 2025

Qimmeq pillugu suliniummut nutaarsiassat

Ilisimatusarnej amerlanertigut pisariusarpoq. Qimmip qimuttup oqaluttuarisaanera, kultura piginnaasaalu pillugit misissuineq aamma imaannaasimanngilaq.

Morten Meldgaard Ilisimatusarfimmeersoq oqaluttuarpoq:

”Qimmeq pillugu suliniut ukiut qulingiluat matuma siorna aallartipparpur. Paasisavut siulliit nutaanik apequtissaqalissutigavut, taakkulu misissuivigineruvut. Maanna paasisavut kingulliit atuagassiami silarsuarmi pingaaruteqarnerpaat ilaanni SCIENCE-imi saqqummiunneqassapput, qimmip qimuttup Kalaallit Nunaannut pinera, aamma avannaani, kitaani Tunumilu qimmit assigiinngissutaat kiisalu qimmip qimuttup Tunup Avannaarsuaneersup, immaq qimmit allanit Kalaallit Nunaannut peqqaartup, nungunnera allaatigineqassallutik.”

Qimmit qimuttut Tunup Avannaarsuaneersut nungoreersut

Ukiuni 700-ni Tunup Avannaarsuani qimuttunik immikkut ittunik qimmeqarsimavoq. Taakku inutik Canadameersut peqatigalugit Kalaallit Nunaata avannaatungaatioorlutik nunatsinnut pisimapput. Qimmit taakku immikkut ittuupput, qimminit allanit immikkoorsimallutik, maannalu piniartut 1850-ip miss. tungaanut issittup avannaarsuani inuusut peerussimanerattut peerutereerput.

Tamakku Qimmeq pillugu suliniummi ilisimatusartut Ilisimatusarfimmeersut Nunattalu Katersugaasivianeersut Allagaateqarfianeersullu paasineqaaqqammerput, Københavns Universitet aamma National Institutes of Health suleqatigalugit. Paasisat nutaat silarsuarmi atuagassiat ataqqisaanerpaartaanni ”Science”-imi maanna saqqummersinneqarput.

Paasisanittaaq erserpoq ukiut hundredellit arlallit ingerlaneranni *Kitaani, Tunumi Avannersuarmilu* qimmit assigiinngitsut ima immikkoortigisimasut tamarmik immikkut kingornussisaatimikkut immikkuullarissuseqalersimallutik. Tamanna nunap immikkoortuisa *Kitaamiusut, Tunumiusut Inuktullu* ullumikkut oqaaseqarfiulersimanerannut naapertuulluarpoq. Soqutiginarpoq nunap immikkoortuini pingasuni taakkunani qimmit qimuttut ullumikkut kingornussisaatimikkut immikkuullarissusertik attassimammassuk, tassami inuit ilarpassuisa qimmit isikkuinit piginnaasaannillu tamanna

Ilisimatusarfik Grønlands Universitet University of Greenland

Manutooq 1 | 3905 Nuussuaq | P.O. box 1061 | 3900 Nuuk
www.uni.gl | mail@uni.gl | phone +299 38 56 00

takusinnaasaramikku. Tamannalu eqqarsalersitsivoq qimmit qimuttut assigiinngitsut pingasut taakkua atatiinnarneqartikkumallugit qanoq periaaseqarusuttoqarnersoq.

Allaaserisamik Science-imi saqqummersinneqartumik ilungersuussilluartoq tassaavoq Qimmeq pillugu suliniuteqaqataasoq, Tatiana Feuerborn, taannalu ilaatigut ima oqaluttuarpoq:

”Ukiut tusindit matuma siorna – ukiup 1000-ip missaani – inuit Canadameersut Avannaarsuaneersullu qimminut Tunup Avannaarsuaneersunut qimminullu ullumikkut Nunatta Kitaaniittunut Tunullu Kujataaniittunut nagguisunik qimmeqarput. Ukiut hundredellit tamatuma kingorna – 1200-kkunni – Canadamiit Avannaarsuaniillu Nunatta Kitaanut pipput. Qimminut Tunup Avannaarsuaneersunit takuneqarsinnaavoq taakku inutillu siornatigut isummiunneqartunit siusinnerusukkut Kalaallit Nunaannut pisimasut.”

Issittumi qimmit qimuttut nagguia

Issittumi qimmit, soorlu Siberian Husky, Alaskan Malamute, Samoyed, Canadami naggueqatitta qimmii nunatsinnilu qimmit qimuttut, tamarmik Siberiameersumik naggueqarput immaqa ukiut 9000-it matuma siornali Siberiami issittumut naleqqussarsimasunik. Aamma nalunngilarput nunatsinni qimmip qimuttup nagguia ukiut 4000-ingajaat matuma siornali Alaskami pioreersoq. Taamatuttaaq Alaskami nunaqarfusimasumi qimmermik qimuttumik ukiunik 3.700-nik pisoqaatigisumik nassaartoqarsimavoq kingornussisaatimigut nunatsinni qimminut qimuttunut assingusorujussuarmik. Taamaalluta kalaallit qimmiannik qimuttumik silarsuarmi qimmini pisoqaanersaasorinninnerput (Guinness Book of Records) tunngavilersorluarsinnaalerparput.

Qimmeq amaqqumik naggueqarpoq, taakkulu marluk sulik akulerutsinneqarsinnaapput kinguneqarluartumillu kinguaassiortinneqarsinnaallutik, qimmilli ilaannaat taamanimiilli amaqqunut akulerutsinneqarsimapput. Kingornussisaataasigut takusinnaavarput issittumi qimmit amaqqunut akulerunneqarsimasut akulikinnerusartut taamaattumillu Europami Afrikamili qimmininngarnit kingornussisaatimikkut amaruussuteqarnerusarlutik.

Manumina Lund Jensen ima nassuiaavoq: *”Ilisimasallit Avannersuarneersut oqaluttuarput qimmit qimuttut arnavissat ilaannikkut amaqqunut akuleruttarsimasut. Umingmâp Nunaani (Ellesmere Islandimi) nannunniarnerit umimmanniarnerrillu nalaanni qimmeq arnaviaq nuliusoq amaroqarfimmut pitullugu qimanneqarpoq sapaatip-akunnerata missaanut nerisassaqaartillugu. Amaqqumit angutivissamit orninneqarpat amaqqup qimmeq nuliuffigisinnaavaa piaqqisussanngortillugu. Amaqqumilli arnaviamit orninneqarpat qimmeq arnaviaq saassunneqassaaq nerineqassallunilu.”*

Ukiuni kingulliunerusuni amaqqut qimmillu akuleruttarsimanagerat nalunngikkaluaripput kalaallit qimmiisa qimuttut kingornussisaataasigut amaruussuseqarnerannik sulik nassaanngilagut. Tamatumunnga nassuiaataasinnaavoq qimmit amaqqunit nuliuffigineqarsimasut qimuttussaqqinngitsunik piaqqiortarsimanagerat taamaattumillu toqujaarnerusarlutik piaqqiorluanngitsoortarlutillu. Nassuiaataasinnaasoq alla tassaavoq qimminik naammattunik sulik misissuisimannginnerput.

Kinguaassiortitsineq akulerutsitsinerlu

Kalaallit qimmii qimuttut 15.000-it qimminik ikittunnguanik ukiut 700-t matuma siorna nunatsinnut pisunik naggueqaraluarlutik ullumikkut kingornussisaataatiminnut

Ilisimatusarfik Grønlands Universitet **University of Greenland**

Manutooq 1 | 3905 Nuussuaq | P.O. box 1061 | 3900 Nuuk
www.uni.gl | mail@uni.gl | phone +299 38 56 00

atatillugu peqqissuupput. Qimmilli ikiliartornerisa kinguneranik qanga nalitsinnilu akulerutsitsinani kinguaassioqalserterneranuk takussutissaqarpoq. Pisakinnerup kinguneratut nerukkaatissaaleqisarneq qimmillu nappaalasarnat pissutaanerpaasunut ilaapput. Tamatumunnga atatillugu maluginiarnarpoq Tunup Avannaarsuani qimmit qimuttut nungoreersut nunasiaateqarneq sioqqullugu nunatta kitaani Tunumilu qimmininngarnit allanut akulerutsinnagit kinguaassioqtitaanerusingammata. Qularnanngilaq issittup avannaarsuaniinneq imaannaasimanngitsoq.

Kalaallit qimmiisa Europami qimminit naggueqarnerannut takussutissat ikittuinnaapput. Tamannalu immaqa eqqumiiginarsinnaavoq ukiuni 400-ni kingullerni nunatta kitaani Europameersunik qimmeqarsimanera eqqarsaatigigaanni. Tamatumunnga nassuiaataasinnaasoq tassaavoq amaqquunik akusat pisanerattut qimmit qimuttut qimminik Europameersunik akusat qimuttussaqqinngitsunik piaqqiortarsimanerat taamaattumillu toqujaarnerusarlutik piaqqiorluanngitsoortarlutillu. Pissutsilli qanorluunniit issimagaluarpata inatsisitigut nunatsinnilu eqqumaffiginnittoqarlunarnatigut qimmimik immikkorluinnaq ittumik tamatumunnga illersuineq kinguneqarlunarsimavoq.

Nunatsinni qimmit labradorit

Qimmeq pillugu suliniuteqarnitsinni aamma atisatoqqanik amernik qimuttunik qimmeqarfinneersuunngitsunik misissuivugut. Amermik qernertunik naatsunillu meqqulimmik Nuummi atisarineqarsimasumik 1882-imeersutut pisoqaassusilerneqarsimasumik misissukkanit Maniitsumilu ”qimmip labradorip kingulliup” 1958-imi misissorneqarneranit takuneqarsinnaavoq taakku qimmip labradorip amerigai. Tamanna sinerissami sumiiffinni arlalinni labradorinik qimmeqartoqartarsimaneranut naapertuuppoq, ilaatigut taakkua amii kalaallisuuliornermi atugassaqqissuullutillu kusanarmata. Naluarput qimmit labradorit taakku arfanniat nalaanneersuunersut imaluunniit nunasisut kingulliit nalaanni aatsaat eqqunneqarsimanersut.

Qimmeq pillugu ilisimatusarnerup atorfissaa

”Kalaallit qimmiata inuiannut kalaallinut ukiuni 1000-ini qanittumik ataqatigiissimanerat alutornaqaaq,” Anders Johannes Hansen Qimmeq pillugu suliniuteqaqataasoq oqaluttuarpoq. ”Ilaatigut misissuivigaarput qimmeq qimuttoq kingornussisaatimigut ukiuni hundredelinni qanoq allanngoriartorsimanersooq, qimmillu qimuttut assigiinngitsut kingornussisaataanni assigiinngiiaartuni ilisarnaatit assigiinngitsut suussusersisimavavut. Ilisarnaatini ilaatigut takuneqarsinnaasimapput piffissat ilaat kaaffiullutillu nappaalaffiusimasut, nunamilu tamaani qimmit qimuttut ikileriarsimasut.”

Andersip ilisimatusarnermi paasisat qimmip qimuttup inuisalu iluaqutissaannut atorneqarsinnaanissaat pingaartippaa. Assersuutigalugu Tunumi qimminik qimuttunik ikinnerusunik kinguneqarlunngitsumik kinguaassioqalserternissaa qanoq pinaveersaartinneqarsinnaava: *”Ukiuni qulikkuutaani kingullerni qimmit ikileriarujussuaraluartut taakkuninnga kinguaassioqalserterneq qujanartumik kinguneqarlunarsittarpoq, tamatumali eqqumaffiginissaa pisariaqalissappallu iliuuseqarfiginissaanut piareersimanissaq silatusaarnersusaq,” Anders Johannes Hansen oqarpoq.*

Allaaserisaq aatsaat juulip 10-ianni 2025 nal. 14:00 nallerpagu atuarneqarsinnaalissaaq.

Allaaserisap qulequtaa il.il.:

Feuerborn et al. (2025) 'Origins and diversity of Greenland's Qimmit revealed with genomes of ancient and modern sled dogs. *Science*

Attavissat:

Tatiana R. Feuerborn, Ph.D. (tatianafeuerborn@palaeome.org)

Professori Anders J. Hansen (ajhansen@sund.ku.dk)

Manumina Lund Jensen, ph.d.-nngorniaq (maln@uni.gl)

Morten Meldgaard, professori (mome@uni.gl)

Linkit:

<https://en.nka.gl/heritage/dogs/research-and-preservation-ongoing-projects/>

<https://da.uni.gl/forskning/qimmeq-en-jagt-paa-slaedehundens-sjael/>

Ilisimatusarfik *Grønlands Universitet* **University of Greenland**

Manutooq 1 | 3905 Nuussuaq | P.O. box 1061 | 3900 Nuuk
www.uni.gl | mail@uni.gl | phone +299 38 56 00

